

## EKSEMPEL FOR 7. TRINN – HESPRIHOLMEN

### Læringsmål – Naturfag:

«Forklare korleis det geologiske kretsløpet, platetektonikk og ytre krefter formar og endrar ulike landskap.»

«Utforske og beskrive oppbygginga og eigenskapane til jorda og jordas indre, og bruke dette til å forklare naturfenomen og naturkatastrofar.»

### Læringsmål – Samfunnsfag:

«Utforske korleis menneske i fortida skaffa seg levebrød, og drøfte korleis viktige endringar i næringsliv og teknologi har påverka og framleis påverkar folketal, levekår og busetnad.»

-----  
Med utgangspunkt i desse læringsmåla for 7. trinn foreslår vi å bruke Hespriholmen ute i havet nord for Espevær i Bømlo som tematisk fokus, knytt til reiskapar/mat, busetnads-mønster, migrasjon, landskap og diabas-geologi. På grunn av den avsidesliggjande plasseringa må undervisninga gå føre seg i klasserommet.

Tidsbruk: 3 × 45 minutt

Metode: Dialogbasert undervisning i klasserommet (sokratisk dialog, refleksjon, gruppearbeid)

### Overordna læringsmål for elevane:

- Forstå verdien av Hespriholmen som råstoffkjelde for reiskap gjennom 6000 år.
- Forstå korleis Hespriholmen og geologien der påverka menneske og kultur på Vestlandet i steinalderen.
- Forstå endringar i havnivået dei siste 11 000 åra.
- Forstå migrasjonsmønster til Vestlandet.
- Reflektere over samanhengen mellom naturressursar, busetnad og kulturutvikling.
- Reflektere over kvardagsliv i steinalderen og praksisen med steinbrot.
- Setje seg inn i livet til steinaldermenneske.
- Øve på dialog, undring, argumentasjon og samarbeid.

## Undervisningsøkt 1 – Kvar ligg Hespriholmen, og kva er grønstein?

Fokus: Geografi og geologi – landskap, grønstein og diabas

### Aktivitetar:

Bilete og kart. Læraren viser Hespriholmen på kart/foto, gjenstandar og/eller teikningar/foto av økser, samt DNA-baserte illustrasjonar av steinaldermenneske i Skandinavia.

Felles klassesamtale:

- Korleis fann steinaldermenneska fram til Hespriholmen?
- Kvifor er Hespriholmen lite endra sidan tida då steinen vart broten?

Miniførelesing frå læraren + filmklipp/foto:

- Kva er grønstein/diabas?
- Korleis vart han danna? (platetektonikk, Iapetus-havet, det geologiske kretsløpet)

Dialogspørsmål:

- Korleis formar dei indre og ytre kreftene i jorda landskapet?
- Grønstein finst mange stader. Kvifor trur de dei valde stein frå Hespriholmen?
- Korleis trur de dei oppdaga denne ressursen?

Elevaktivitet: Elevane teiknar eit «landskapskart» av Hespriholmen, der dei markerer steinbrot, bearbeidingsområde og landingsplassar.

## **Undervisningsøkt 2 – Menneska og steinen: Kven kom hit, når, kvar ifrå og kvifor?**

Fokus: Slutten på istida og årsakene til dét, migrasjon, kultur og ressursutnytting i steinalderen.

### Aktivitetar:

Forteljing ved læraren: Tre ulike grupper menneske kom til kysten vår etter istida – kvifor kom dei, og kvar kom dei frå? Korleis braut dei steinen? Kvar vart han vidareforedla til ferdige økser?

Sokratiske gruppedialogar:

- Kven var menneska som kom til Hespriholmen?
- Korleis fann dei ut at steinen kunne brukast?
- Kva slags kunnskap og materiale trong dei for å lage økser?
- Korleis var livet på Sokkamyro (verkstadplassen inne i landet)?

Hypoteseverkstad: Elevane lagar eigne hypotesar om kvifor Hespriholmen vart brukt:

- Spelte ritual og religion ei rolle i steinbrotet?
- Kva gjorde denne steinen så verdifull?
- Møttest folk her kvar sommar? Kvar kom dei frå?
- Vart øksene byttehandla?
- Kva kan vi slutte ut frå at økser er dei viktigaste funna i utgravde steinalderbusetnader langs kysten mellom Lista og Sognefjorden?

Felles klassesamtale: Deling og refleksjon rundt hypotesane.

Elevaktivitet: Skriv eit kort dagboknotat frå perspektivet til ein steinalderperson som var med på steinbrot på Hespriholmen og vidare bearbeiding på Sökkamyro. Var det arbeidsdeling?

### **Undervisningsøkt 3 – Kva betyr denne historia for oss i dag?**

Fokus: Kulturarv, vitskap og refleksjon i notida

#### Aktivitetar:

Lærarpresentasjon: Læraren fortel om bruken av øksene i historisk tid (til dømes som «tordenkilar») og om bonden som leverte øksene til Bergens Museum for analyse. Korleis vart dei laga?

Samtale om vitskap og kulturarv:

- Kva kan vi lære av øksene?
- Kva kan vi lære av bonden Johan Vespestad?
- Korleis fann forskarane ut at havnivået var annleis før, og korleis har det endra seg?
- Kva førte til endringane i havnivå, og kva konsekvensar fekk dei?
- Kvifor bør vi ta vare på stader som Hespriholmen?

Rollespel / gruppearbeid: Elevane tek ulike roller (arkeolog, lokalpolitikar, elev, turist, miljøvernar) og diskuterer spørsmålet:

«Bør vi byggje ein sti og setje opp eit informasjonsskilt på Hespriholmen?»

Felles refleksjon i klassen:

- Kva gjer ein stad verdifull?
- Kvifor er det viktig å forstå fortida for å ta gode avgjerder i dag?

Elevaktivitet: Gruppearbeid: Lag ein plakat med tittelen:

«Hespriholmen – ein skatt frå steinalderen»

Innhald: bilete, fakta, hypotesar og refleksjonar.

Ressursar:

- GEOSITE-verktøy på [www.geosite.no](http://www.geosite.no)
- Foto og kart av Hespriholmen og landskapet der
- Filmar frå Hespriholmen (YouTube)
- Teikningar/plakatar av Tom Björklund